

Eesti-2003 Artikkel IV konsultatsioon
1. august 2003
Missiooni hinnang

Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) missioon külastas Tallinna 21. juulist 1. augustini, et arutada Eesti ametivõimudega majanduse arengut viimasel ajal ning valitsuse majanduspoliitilist tegevuskava 2003. aasta lõpuni ja 2004. aastal. Tänavune RVFi nõuandev missioon toimus maailmamajanduse vähemoptimistlikes oludes ning Eesti majanduse suurenenud tundlikkuse tingimustes välismõjude suhtes - ning ajal, mil riik valmistub ühinemiseks Euroopa Liiduga (EL).

Kuigi Eesti majanduskasv ja inflatsiooniväljavaated on jätkuvalt positiivsed, mõjutab oodatust nõrgem välisnõudlus delegatsiooni veidi korrigeerima riigi kasvuväljavaateid languse suunas. Eesti majanduskasvuks 2003. aastal ootame me nüüd 4,5 protsenti. Arvestades eurosooni nõudluskeskkonna oodatavat paranemist järgmisel aastal, ELi abirahade kasvavat juurdevoolu ja eeldades ELi referendumiga positiivset tulemust, peaks majanduskasv prognoosi kohaselt 2004. aastal küündima 5,5 protsendini. Kuigi teatud positiivsed tegurid, näiteks toiduainete madalamad hinnad, aitavad kaasa käesoleva aasta soodsama inflatsiooniprognooosi kujunemisele, on oodata inflatsiooni kiirenemist - suuresti maksude ühtlustamisest ELi tasemega tuleneva aktsiiside tõusu ja eurosooni suureneva nõudluse tõttu - 2003. aastaks prognoositud keskmiselt 1,1 protsendilt 2004. aastal 3,0 protsendini.

Nii nagu varemgi, olid meie majanduspoliitilised diskussioonid ametivõimudega väga viljakad ja äärmiselt avameelsed. Kõnelused keskendusid peamiselt süvenevale välistasakaalu halvenemisele, mis peegeldub suures jooksevkonto puudujäägis. Meie prognooside kohaselt võib jooksevkonto puudujääk ulatuda käesoleval aastal 12,8 protsendini SKP suhtes ja püsida kõrgel tasemel ka 2004. aastal. Meile teeb muret, et soodsad tingimused on viinud jooksevkonto puudujäägini, mis saa pikemas perspektiivis jätkuda. Seda seisukohta toetab tõsiasi, et erinevalt varasemast ajast ei ole jooksevkonto puudujääk täielikult rahastatud välismaiste otseinvesteeringutega ning on nüüd suures osas finantseeritud võlaga, kusjuures meie prognoosi kohaselt selline tendents jätkub.

Samas piirduvad valuutakomitee süsteemi puhul korrigeerivad majanduspoliitilised meetmed suuresti eelarvepoliitikaga. Erinevalt paindliku valuutakursisüsteemiga riikidest ei ole jooksevkontot võimalik valuuta devalveerimise abil korrigeerida. Seetõttu soovitame võimudel tungivalt kasutada seda üht nende käsutuses olevat majanduspoliitilist vahendit ning muuta eelarvepoliitika rangemaks. See leevendab survet jooksevkontole ja annab ühtlasi turgudele olulise signaali, et võimud tõepoolest teostavad ranget eelarvepoliitikat. Eriti tungivalt soovitame me ametivõimudel lasta automaatsetel stabilisaatoritel täies mahus toimida ning lükata edasi mõned 2003. aasta teiseks pooleks plaanitud kulude tõstmised. Et saata asjakohane signaal turuosalistele, peaksid ametivõimud seadma eesmärgiks eelarveülejäagi, mis ületab 2002. aastal saavutatud ülejäagi (mil see oli 1,2 protsenti SKP suhtes). Meie arvates võiks selleks eesmärgiks olla ligikaudu 2 protsenti SKP suhtes. Esmase kiire sammuna peaks valitsus turgudele kinnitama, et ei kavatse võtta vastu teist lisaelarvet, mis paisutaks veelgi selle aasta kulutusi.

Ühtlasi soovitasime valitsusele tungivalt muuta praegust eelarve planeerimise põhimõtet ning seada eesmärgiks eelarve tasakaal majandustsükli, mitte aasta lõikes. Meie hinnangul peaks mistahes riik tasakaalustama oma eelarve majandustsükli lõikes, et stabiliseerida kasvu. Aga arvestades valuutakomitee süsteemi, on see iseäranis oluline Eestis. See tähendab eelarveülejäagi tekkimist suure kasvu tingimustes - nagu praegu - ja puudujääki, kui majandus vajab lisastiimulit.

Meie hinnangul võivad majanduspoliitilised algatused 2004. aastal ja edaspidi - näiteks lapsevanemate toetuste suurendamine ja maksureform - kergesti õõnestada valitsuse eesmärki eelarve tasakaalustada. Rahandusministeerium koostab tasakaalus eelarve eelnõu, mis tugineb ELi raha laekumise olulisele suurenemisele ja vajadusele tugevasti piirata ministeeriumide kulude kasvu. Meile teeb iseäranis muret, et eeldused ELi abirahade osas on üleliia optimistlikud. Eesti ja teiste

ELiga ühinevate riikide varasemad kogemused on näidanud, et suutlikkus kasutada ära ELi kogu olemasolevat raha on piiratud, sealjuures jääb ebaseelgeks, kuidas eelarve tasakaalustatakse, kui laekumised jäävad väiksemaks. Kuigi me tunnustame valitsuse soovi alandada tulumaksu ning mõistame valitsuse majanduspoliitilist algatust peatada elanikkonna kahanemine, soovime me tungivalt valitsusele lükata mõned neist meetmetest edasi, tagamaks nende sobivus tasakaalus eelarve põhimõttega. Iseäranis teeb meile muret, et kogukulu piiramiseta võib lapsevanemate toetuste maksumus oluliselt ületada prognoosid. Eelarve tasakaalustamiseks arutas missioon valitsusega ka teisi võimalikke meetmeid, näiteks maksusoodustuse kaotamist eluasemelaenuidelt makstud intresside pealt, pangahoiustelt saadud intressitulu maksuvabastuse kaotamist ja käibemaksu tõstmist. Samuti on oluline, et ELi suurenevaid abirahasid kasutataks efektiivselt, eriti põllumajanduses, kus tuleks toetusi rakendada tootlikkuse tõstmiseks ja mitte lihtsalt passiivse sissetulekutoetuse andmiseks.

Meile teeb ka muret, et eelarvepoliitika on Eestis muutumas mõnevõrra vähem läbipaistvaks, mis võib õhnestada valitsuse usaldusvärsust. Eesti varasemad saavutused ja kõrge positsioon ELiga ühinevate riikide hulgas on muuhulgas otseselt seotud riigi kaalutletud ning kergelt mõistetava eelarvepoliitikaga. Paraku on üks missiooni seekordne järelendus, et valitsus võib suhtuda iseenda määratletud eelarvealastesse eesmärkidesse vähema tõsidusega. Valitsuse kulutuste suurenemine riigi omandusse kuuluva kinnisvara aktsiaseltsi aktsiate omandamise teel jätab mulje, et see on ajendatud eesmärgist mitte suurendada statistiliselt eelarvepuudujääki. Sama mulje jätab kohalike omavalitsuste kava kasutusrendi laialdasemaks kasutamiseks. Eestil kulus kümme aastat, et saavutada eelarvealane läbipaistvus, mida kogu maailm kadestab, ning oleks kahju, kui see kaoks.

Lõpetuseks kutsume me ettevaatlikkusele pensionide indekseerimise praeguse valemi muutmisel, kuna see ohustaks pensionisüsteemi pikaajalist jätkusuutlikkust. Ka soovime me ametivõimudel igal juhul korvata mistahes pensionitõus tasakaalustavate meetmetega, näiteks seadusega kehtestatud pensioniea tõstmisega.

Me tunnustame ja toetame Eesti Panga tegevust tugeva laenukasvu ohjeldamisel selliste meetmetega nagu moraalne surve ja pankade kohustuslike reservide efektiivse määra tõstmine. Samas kutsume me ametivõime üles laenukasvu tähelepanelikult jälgima ning olema vajadusel valmis laenukasvuse riskidega seotud usaldatavusnormatiive ajutiselt ja valikuliselt tõstma, et tagada pangasüsteemi jätkuv tugevus ja stabiilsus.

Me arutasime ametivõimudega rahapoliitilise raamistiku ELiga harmoniseerimisega seotud meetmeid ja jõudsime Eesti Pangaga ühisele järeldusele, et reservinõuete alandamine peaks toimuma vaid siis, kui makromajanduslikud ja monetaarsed tingimused sellist muutust õigustavad. Samas toetame me keskpanga tegevust päevasisese likviidsusinstrumendi väljatöötamisel. Ka toetame me igati ametivõimude eesmärki võtta kasutusele euro nii varakult kui võimalik.

Eesti on olnud hea poliitika elluviimisel märkimisväärselt edukas, mis on taganud majanduse eduka ümberkujundamise, tugeva majanduskasvu ja stabiilse hinnataseme. Selle eest vääriavad ametivõimud tunnustust. Me soovime neil tungivalt jätkata sellel teel ning mitte rahulduda saavutatuga.